

DOPIŠ PRO TEBE

ZÁHADA SVĚDOMÍ

19/80

EXISTUJE VŮBEC SVĚDOMÍ? Jeden pokrčí rameny, druhý odpoví, že na tom nezáleží. Ale ucítí-li na vlastní kůži následky » nesvědomitosti « jiných, musejí poctivě odpovědět, že na svědomí velmi záleží. Uznáme-li existenci svědomí, musíme uznat i NĚKOGO, kdo do nás vložil tušení dobra a zla, čestného a nečestného jednání.

KOŘENY SVĚDOMÍ

Povinnosti prožívají všichni jako bezpodmínečný, absolutní požadavek. Je to vnitřní hlas, který říká » to máš dělat « a » to nemáš dělat « nebo » nesmíš dělat «. Někdy nás to obtěžuje. Požadavek svědomí se srazí s lidským pudem, který máme společný se zvířaty, nebo s něčím nižším, než je pud – zvíře se např. nikdy nepřeje, neopije, nemá vášně.

Vnitřní hlas, kterému se někdy snažíme vyhnout, je v nás zakořeněn tak hluboko, že ho slyšíme i v situacích, kdy nás nikdo nemůže kontrolovat, např. při nenávisti, závisti, žádostivosti a pod. Hlas svědomí nás nabádá a varuje, přemlouvá nebo zdržuje. Máme pocit viny nebo cítíme, že naše svědomí je čisté.

PROČ SE MNOZÍ PROTI EXISTENCI SVĚDOMÍ BOUŘÍ?

Snad proto, že uznají-li tento hlas, musejí uznat také Pána, který jim je vložil do duše. Technický člověk dneška se často brání uznat Neviditelného. Chce se skutečnosti dotknout, chce ji chemicky prozkoumat, chce ji vypočítat a roztrždit. Tajemství, která přesahují lidskou chápavost více méně odmítá a nebere vážně.

VNITŘNÍ ZKUŠENOST

Existence svědomí se dokázat nedá – aspoň ne přírodově-

decky. Hlas svědomí prožíváme, odráží se v naší vnitřní zkušenosti. A právě tyto vnitřní zkušenosti technického člověka nezajímají, protože je nechápe.

A přece se dají nejpodstatnější věci člověka téměř výlučně poznat jen uvědomením si vlastních vnitřních zkušeností. Protože jsou ryze duchovní, může je zase poznat jen duch. S duchovními skutečnostmi se experimentovat nedá, t.j. nedají se dokázat přírodovědeckým pokusem.

Do duchovní oblasti nepatří jen svědomí, ale i naše schopnost poznat pravdu či existenci duchovního JÁ, které je stále stejné, i když se fyzické a chemické složení našeho těla stále mění. Existenci těchto duchovních skutečností pochopíme skoro výlučně jen z naší zkušenosti. A ta je tak silná, že víme dobře o existenci vnitřního JÁ, o hlasu, který nás zve k dobrému a odrazuje od zlého, o naší schopnosti poznat pravdu ...

AVŠAK KDYŽ SE MÁME ROZHODOVAT ...?

Hlas svědomí může být velmi nepříjemný tehdy, kdy se proti němu postaví vzbouřené pudy či vášně. Snad jim podlehneme, přesto však víme, že povinnost poslouchat svědomí existuje. Bráníme se. Vymlouváme se. Obelháváme se. Nebo zavřeme před svědomím pevně oči. Ale nakonec stejně víme, snad úplně v hlubinách duše, že svědomí má pravdu.

Jde o základní životní postoj: Uznáváš hlas svědomí? Jsi ochotný podle něho jednat? Pak jsi uznal i Pána, který skrze svědomí mluví. Rozkaz nemůže existovat bez rozkazujícího.

» BUDU DĚLAT, CO CHCI! «

» Pána nad sebou neuznávám. Svědomí neexistuje! «

Vyvodme z toho důsledky. Odmítáš vnitřní závazky. Svědomí jsi odhodil mezi nemoderní pojmy. Pak považuješ lidstvo jen za stádo lidí bez svědomí. Nastupuje radikální sobectví, ke slovu i k činu se dostává bezohledný člověk. Proč by měl brát na někoho ohled? Vnitřní povinnost přece neexistuje! Neexistuje-li povinnost, neexistuje ani právo. Vždyť právo a povinnost patří k sobě jako pojmy dlouhý a krátký, teplý a studený. Nemusím-li svědomitě plnit své povinnosti, nemám právo na to, aby je plnil druhý. Pak se právo svědomí změnilo v právo pěsti: násilí, podvod, znásilňování a válku bez konce. Všichni proti všem!

JAKOU HODNOTU PAK MÁ TVŮJ ŽIVOT?

Vymýtíš-li ze svého života povinnosti, ke kterým volá hlas svědomí, zmizí z tvého života všechny pravé hodnoty. Hodnota je cena toho, k čemu cítíme vnitřní závazky. K hodnotám nás vede, ba nutí naše svědomí, jako slunce nutí květy, aby se obrátily k němu. Odvrátí-li je někdo násilím od slunce, květy vadnou a brzo zahyne i celá rostlina.

A TEN, KDO POPŘE HODNOTY A ZÁVAZKY?

Popře-li někdo svědomí, přestává pro něho existovat věrnost, láska, milosrdenství, právo – zmizí všechno ušlechtilé a dobré. Udělá-li to několik lidí, snad je sociální nátlak svědomitých přinutí k minimální svědomitosti. Avšak popře-li svědomí většina lidstva, je hrdina ten, kdo se jím řídí, vzdor sociálnímu nátlaku špatných. Lidstvo jako celek však začne zahnívat, nastává konec určité kultury. Tak zahynula řada starých kultur, egyptská, řecká, římská ... V umírajících kulturách se mění všechny hodnoty v iluze, v neuskutečnitelné sny. Nastupuje pud a hrubé sobectví. Mravnost se mění v povrchní konvenci a ve farizejství. Hodnota už není v ušlechtilosti, ale v obratnosti silnějších, v prohnanosti hbitějších. Hlupákům a slabochům chutná potlačení svědomí jako med.

NÁBOŽENSTVÍ? Buď pro přecitlivělé lidi, nesnášející tvrdou skutečnost, nebo pouhý prelud či nástroj k vykořenění a zmatení hodnot.

Pak se život změní v cirkusovou frašku, které se lidé smějí – pokud je nepohltní hrubost, násilí, nízké pudy. Láska se změní v záležitost hormonů, v tělesnou potřebu. Ideály jsou koníčkem pro pár idealistů, smysl života se sníží na jiskru, která je sice zábavná, ale jednou zhasne jako vánoční prskavka.

Člověk je pak jen 60 l vody a 6 kg kostí a pár přídavků. S tím mohu dělat, co chci, je to pouhé zvíře, číslo v složité soustavě, kolečko stroje, které se vyhodí, jakmile přestane fungovat. Vzpomínáte na Hitlerovy lidské hřebčince, které popsal Franz Werfel? Vraždy nenarozených? » Dobrovolnou « nebo také nucenou smrt starých, nemocných a slabomyslných? Proč by se měl stroj společnosti zatěžovat bezcennými kolečky?

LEDOVÝ NIHILISMUS

Pak už nemá člověk závazky, neuznává povinnost, věrnost, pravdu, člověka – ani Boha. Smlouva je cár papíru. Jedná v něm zvíře – vždyť není nic víc?!

Kdo však má v takovém ovzduší žít? Koho utěší? Kde najde svou vlast? Kde srdce, na kterém může spočinout? Které ho zahřeje, dá mu lásku? Je-li člověk pouhé maso, které sežerou červi! Kde pak najde hodnoty, které by ho uspokojily?

Ba člověk by byl méně než zvíře, které neví o bezúčelnosti noci života beze smyslu. Nemá rozum a svobodnou vůli. Nemá duši, hladovějící po lásce a jiných hodnotách.

MNOHO VĚCÍ SE NEDÁ DOKÁZAT!

Dokaž, proč jsou dvakrát dvě čtyři! Proč je celek větší než část? Tomu, kdo nechce, nedokáží nic z toho, co je všem jasné. Nedokáží mu ani, že existují hodnoty a z těchto hodnot povstává hlas svědomí, že jsme odpovědni za to, jak svědomí pěstujeme, jak se jím řídíme, jak ho léčíme. A že budeme odpovídat za plnění závazků svědomí, až naše tělo uloží do země. Duše je nesmrtelná.

Ve skutečnosti žádný člověk nedokáže popřít všechny hodnoty. Vnitřní závazky má každé náboženství. I Nietzsche a Sartre, kteří chtěli popřít radikálně všechny skutečnosti, uznali nejvyšší hodnoty – povinnost a cíl: rozvoj k nadčlověku a život z nejvnitřnější odpovědnosti.

JE TVÁ VÍRA DŮSLEDNÁ?

Snažíš se vyřadit ze svého života hlas svědomí? Domníváš se opravdu, že jsi osvobozen od povinností? Že můžeš dělat, co ti napadne? Dají se sestavit myšlenkové systémy, uvažující o tom, odkud se v nás bere hlas svědomí. Ale nemohou popřít jeho existenci. Víme, že se rozhodujeme svobodně. Rozhodni se teď sám: buď uznáš nad sebou Pána a tím i jeho hlas – svědomí – nebo obojí popřeš. Pak ovšem nenaříkej nad křivdou, kterou ti učiní ti, kdo je popřeli také.

K ZAMYŠLENÍ

Vysloví-li člověk obavy nad těžkými omyly progresistů, slyší odpověď: » Vždyt je to jen reakce na chyby minulosti, zneužívání a zanedbávání. Po čase se to vyrovná. « Tato odpověď spočívá na falešné představě o způsobu, jakým člověk poznává pravdu. I útěcha je pochybná. Jakoby někdo řekl: » Jen se nebojte moru, časem mor přejde a zase budeme zdraví. « Je pravda, že mor přejde, ale vyliční se kus světa. DIETRICH VON HILDEBRAND

Své dotazy a připomínky pište na adresu:

VELEHRAD, Postfach 592, CH-8026 Zürich